

แนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการ ของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ Guidelines for preparing for retirement of the Royal Thai Navy Medical Department

ศันสินีณ พินเนียม¹

Sunsinee pinniam

Article History

Received: 2021-12-31

Revised: 2021-11-26

Accepted: 2022-04-18

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ 2) เพื่อเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการทุกชั้นยศที่สังกัดกรมแพทยทหารเรือที่มีอายุตั้งแต่ 40-60 ปี จำนวน 327 ราย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นผู้บริหาร ที่มีอายุราชการมากกว่า 30 ปี จำนวน 3 ราย และเป็นผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าหน่วยที่มีอายุราชการมากกว่า 20 ปี จำนวน 7 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถาม การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ จำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น(Reliability) .935 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test สถิติความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) และการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์

1. ระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่า ด้านสุขภาพร่างกายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านทรัพย์สินเงินทอง และด้านกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในสังคม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ชั้นยศ ระยะเวลารับราชการ รายได้ ลักษณะที่พักอาศัย แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ สถานภาพ ภาระหนี้สิน ผู้อยู่ในอุปการะดูแลแตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมไม่ต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ความมั่นคงศึกษา) โรงเรียนเสนาธิการทหารบก

Master of Art (Security Studies), Royal Thai Army Command and General Staff College

E-Mail: Sunsineecoffee@hotmail.com*Corresponding Author

3. ผลการศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ ด้านสุขภาพ ด้านทรัพย์สินเงินทอง ควรเตรียมความพร้อมตั้งแต่อายุยังไม่มาก และด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสังคมยังมีการเตรียมตัวน้อยต้องหันมาส่งเสริมและรณรงค์จัดกิจกรรมให้มีส่วนร่วมทางสังคมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อม การเกษียณ ข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ

Abstract

This research approaches both quantitative and qualitative methods. The objectives for the research are to: 1) To study the guideline for the pre-retirement preparation of Naval Medical Department Officers, 2) To compare the preparedness provided by the pre-retirement preparation on each Naval Medical Department Officers based on their different, personal factors, and 3) To study the guidelines for preparing for retirement of Naval Medical Department Officers.

The subjects used for the study consisted of 327 civil servants of all ranks in the Naval Medical Department, with ages ranging from 40-60 years. The Key Informants for an in-depth interview were three executive level Naval Medical Department offices, who have served more than 30 years, and seven senior practitioners with more than 20 years of service. The data collection consisted of a questionnaire the guideline for the pre-retirement preparation of Naval Medical Department Officers with a total of 25 questions with reliability rate of 0.935, a structured interview, and statistical data to determine the frequency, percentage, mean, percentage value, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA, and content analysis from interviews.

The result from the study shows that:

1. The level of preparation before retirement of Naval Medical Department Officers was at a very high level. It found that level of preparation on health was the highest, follow by wealth and savings. Level of preparation to participate in community and social activities was recorded to be the lowest.

2. When considering other individual factors, including age, education, military ranking, work duration, income, and residence type, the level of preparedness was found to be different, with a statistical difference was at 0.05. When consider gender, status, and debt, the difference was moderate, statistically 0.05.

3. Base on the findings, this study recommend that Naval Medical Department officers to prepare themselves on health, money and wealth early on in their careers. It is also found that there's a lack in preparation to join social activities and that there has to be more support and campaign for people to involve in community activity.

Keywords: Preparation, Retirement, Naval Medical Department

บทนำ

ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีทางการแพทย์มีความก้าวหน้าทำให้ผู้คนอายุยืนยาวมากขึ้น สัดส่วนผู้สูงอายุของประชากรโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจะเห็นได้ว่า โครงสร้างของประชากรโลกและประชากรไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกัน โดยที่ประชากรวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 10.0 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 15.0 ในปี 2568 แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างของประชากรกำลังเปลี่ยนจากโครงสร้างประชากรวัยเด็กในอดีตเป็น ประชากรวัยสูงอายุ หรือสังคมผู้สูงอายุในอนาคต ดังนั้น การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุถือเป็นการวางแผนชีวิตอย่างหนึ่ง เพื่อจะได้ค่อยๆ คำนึงกับความคิดเรื่องการเกษียณ รวมถึงมีเวลาวางแผนการใช้ชีวิตอย่างรัดกุม การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุนั้นมีประโยชน์มาก ในการช่วยลดปัญหาของผู้เกษียณทำให้ผู้เกษียณอายุนั้นสามารถปรับตัวต่อบทบาทที่เปลี่ยนแปลงได้ การเกษียณอายุเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามวงจรรอบในทุกๆ ปีของชีวิตราชการ เป็นการออกจากตำแหน่งทางสังคม ซึ่งร่างกายเปลี่ยนสภาพในทางที่เสื่อมตามธรรมชาติโดยประเทศไทยได้กำหนดการเกษียณไว้ที่ 60 ปี (ปรีชา อุปโยคิน, 2541) ข้าราชการเกษียณก็จัดอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ หากแต่ข้าราชการเกษียณต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพของตนเองถึงสองสภาพในเวลาเดียวกันนั่นคือ สภาพภาพผู้สูงอายุที่มีการเสื่อมสภาพการทำงานของอวัยวะต่างๆ ในร่างกาย การเปลี่ยนแปลงและการสูญเสียดังกล่าวจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิต และทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา (ทักษอร ศรีภา, 2541) รัฐบาลได้ตระหนักถึงข้อเท็จจริงนี้จึงได้บรรจุยุทธศาสตร์ ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรวัยสูงอายุที่มีคุณภาพไว้ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) โดยมีมาตรการสำคัญ คือ การส่งเสริมหลักประกันรายได้ เพื่อวัยสูงอายุการส่งเสริมและจัดบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษิตตามอัธยาศัยเพื่อความเข้าใจในชีวิตและพัฒนาในแต่ละวัยและเพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงเกษียณอายุที่เหมาะสม รวมทั้งข้าราชการทหารในกองทัพอากาศที่สังกัดกรมแพทย์ทหารเรือก็เช่นกัน กองทัพอากาศเป็นหน่วยที่ขึ้นตรงกับกระทรวงกลาโหม มีข้าราชการ ตั้งแต่ระดับนายทหารสัญญาบัตร นายทหาร

ประทวน ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการภายใต้ภารกิจจนา นุเบกษา 30 มีนาคม พ.ศ. 2552 มาตรา 32 ภารกิจที่ต้องรับผิดชอบในกองทัพอากาศอีกด้านคือ การเตรียมความพร้อมของกำลังพลกองทัพอากาศในด้านสุขภาพ มีขอบเขตความรับผิดชอบและหน้าที่ที่สำคัญคือกำกับการเกี่ยวกับกิจการสายแพทย์ของกองทัพอากาศ ดำเนินการบริการสุขภาพให้แก่ทหาร ข้าราชการ พลเรือนกลาโหม ข้าราชการกลาโหมพลเรือน พนักงานราชการ ลูกจ้าง ครอบครัว อาสาสมัครทหารพรานนาวิกโยธิน ทำการตรวจและรักษาแก่กำลังพลกองทัพอากาศ ครอบครัวและประชาชน สนับสนุนให้กำลังพลของกองทัพอากาศมีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดีสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความมั่นคงต่อชีวิต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณของข้าราชการกรมแพทย์ทหารเรือ ควรจะต้องมีการวางแผนการเตรียมตัวก่อนการเกษียณไว้แต่เนิ่นๆ เพื่อจะได้ปรับตัวเตรียมรับการเข้าสู่ภาวะการเกษียณอายุของชีวิตได้อย่างมั่นคง โดยผู้วิจัยได้นำ แนวคิดปัจจัยส่วนบุคคลและทฤษฎีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณของแอชลีย์ (Atchley, 1994) มาปรับใช้เพื่อเตรียมเข้าสู่ภาวะการเกษียณอายุของบุคคลที่มักก่อให้เกิดช่องว่างขึ้นในชีวิต ควรมีการเตรียมตัวให้พร้อม ทั้ง 5 ด้านได้แก่ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านทรัพย์สินเงินทอง ด้านที่อยู่อาศัย และด้านกิจกรรมการมีส่วนร่วมในสังคมเพราะการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่วัยสูงอายุซึ่งจะช่วยให้ผู้เกษียณสามารถปรับตัวได้เป็นอย่างดีและใช้ชีวิตในวัยเกษียณได้อย่างปกติสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทย์ทหารเรือ
2. เพื่อเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทย์ทหารเรือจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทย์ทหารเรือ

แนวคิด ทฤษฎี และกรอบแนวคิด

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อม

ความหมายความพร้อม

กุลวรา พิมพ์ใจ (2557) ได้ให้ความหมายว่า ความพร้อม หมายถึง ความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดทางด้านร่างกาย ได้แก่ วุฒิภาวะ (Maturity) ซึ่งหมายถึง การเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ของอวัยวะของร่างกายทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความพอใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือพอใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ คนุตม์ ปิ่นทองคำ (2559) ได้ให้ความหมายว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพแห่งความเจริญงอกงามและการพัฒนาการอย่างสูงสุดของบุคคลทั้งกาย สมองอารมณ์และสังคมและได้แบ่งองค์ประกอบความพร้อมไว้ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์และสังคม และด้านจิตวิทยาและสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีความพร้อม

บาร์โรว์ และมิลเบิร์น (Barrow & Milburn, 1990) กล่าวว่า ความพร้อม เป็นการพัฒนาคนให้มีความสามารถทำกิจกรรมนั้น ๆ สามารถแบ่งออกเป็น 1) ได้การเตรียมตัวเพื่อกระทำกิจกรรมบางอย่างให้สำเร็จตามเป้าหมาย และ 2) ความเต็มใจ ความกระตือรือร้นที่จะกระทำกิจกรรมบางอย่าง สภาพความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ที่พร้อมจะตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งทางด้านร่างกาย ได้แก่ วุฒิภาวะ (Maturity) ซึ่งหมายถึงการเติบโตอย่างเต็มที่ของอวัยวะร่างกาย ทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความพอใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือพอใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ

องค์ประกอบของความพร้อม

กุลวรา พิมพ์ใจ (2557) กล่าวว่า องค์ประกอบของความพร้อม นั้นประกอบไปด้วย 5 ด้านคือ ด้านสุขภาพร่างกาย คือ การเตรียมตัวให้มีความพร้อมทั้งเรื่องของปัญหาสุขภาพที่จะเกิดขึ้น เตรียมศึกษาหาความรู้เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายในวัยสูงอายุ เช่น วิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง และการดูแลสุขภาพในวัยสูงอายุ ด้านจิตใจ คือ การเตรียมความพร้อมเรื่องของสภาพจิตใจให้สามารถปรับตัวหรือยอมรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ว่าสามารถทำใจยอมรับเพื่อที่จะเผชิญเมื่อเกษียณอายุ ด้านทรัพย์สินเงินทอง คือ การวางแผน

การเก็บเงินเพื่อให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้น เมื่อเกษียณอายุราชการหรือเข้าสู่วัยสูงอายุ การจัดการมรดก และการจัดการหนี้สินให้น้อยที่สุด ด้านที่อยู่อาศัย คือ การหาที่พักที่มีความปลอดภัย เหมาะสมกับการพักอาศัยสภาพแวดล้อมของชุมชนที่จะพักอาศัยหลังเกษียณอายุว่ามีความสะดวกสบายในการเดินทางไปมาในสถานที่ต่าง ๆ และด้านกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในสังคม คือ การวางแผนเดินทางท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ศึกษาวิธีการปลูกผักเลี้ยงสัตว์ และการศึกษาหางานอดิเรกที่สามารถทำได้ในวัยเกษียณอายุราชการ หรือการหางานที่สามารถสร้างรายได้หลังวัยเกษียณอายุราชการ หรือการเตรียมเข้ากิจกรรมต่าง ๆ เช่น จิตอาสา งานอาสาสมัครงานการกุศลเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ทฤษฎีของเพนเดอร์

ทฤษฎีของเพนเดอร์ (Pender, 1996) ได้เสนอรูปแบบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของบุคคล โดยมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ 6 ด้าน คือ 1) ความรับผิดชอบต่อสุขภาพ เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลมีสุขภาพที่แข็งแรง โดยการแสวงหาความรู้หรือปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้รู้ สามารถทำให้เกิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องและให้พฤติกรรมเหล่านั้นคงอยู่ตลอดไป 2) กิจกรรมด้านร่างกาย เพนเดอร์ เน้นในเรื่องการออกกำลังกายสม่ำเสมอซึ่งเป็นผลดีต่อสุขภาพ 3) ด้านโภชนาการ ต้องบริโภคอาหารให้ครบห้าหมู่ เพื่อให้ร่างกายได้รับสารอาหารอย่างเพียงพอ และควบคุมน้ำหนักให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นหนทางที่ทำให้ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือและได้รับข่าวสาร ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพูดคุย ซึ่งก่อให้เกิดความสบายใจ 5) การพัฒนาทางจิตวิญญาณ เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลมีกำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินชีวิตให้เป็นปกติสุข ช่วยให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในตนเอง และรู้สึกว่าคุณค่าในสังคม และ 6) การจัดการกับความเครียด ความเครียดทำให้บุคคลไม่มีความสุข จึงต้องพยายามผ่อนคลายและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างมีสติ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีความสุขและสามารถคงพฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดในการเตรียมตัวเพื่อการเกษียณอายุราชการ แนวคิดเกี่ยวกับการเกษียณอายุราชการ

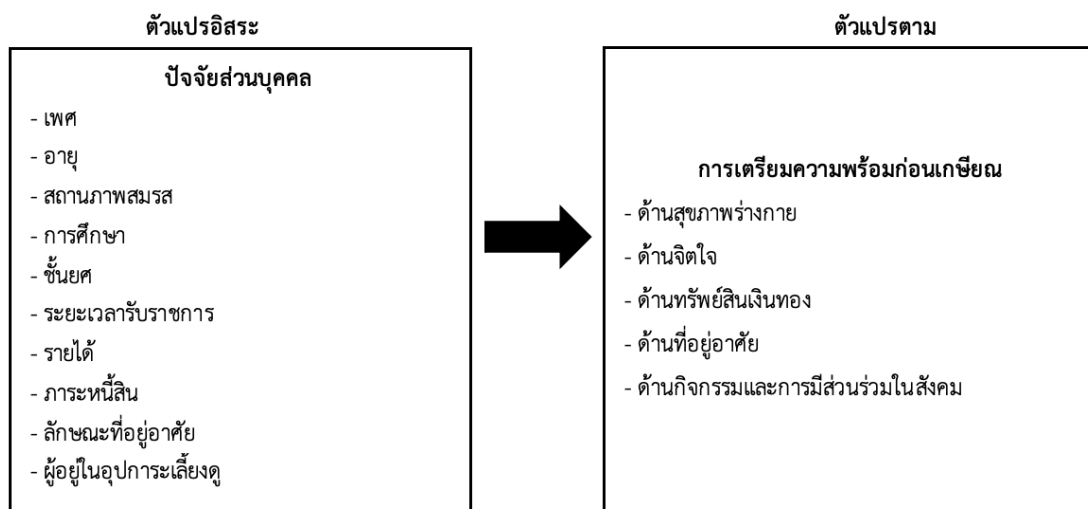
“เกษียณอายุราชการ” หมายถึง การออกจากตำแหน่งทางสังคมหรือหน้าที่การงานตามอายุในแต่ละประเทศการเกษียณอายุจะใช้แตกต่างกันตามสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยอาจมีลักษณะงานเข้าไปประกอบด้วย สำหรับในประเทศไทยการเกษียณอายุราชการแบ่งเป็น 2 พวก ได้แก่ พวกที่กำหนดแน่นอน (Compulsory Retirement) และพวกที่ยืดหยุ่นได้ (Automatic Retirement)

tirement) ตามที่ พ.ร.บ.บำเหน็จบำนาญกำหนดไว้ว่า “ข้าราชการที่มีอายุครบ 60 ปี บริบูรณ์แล้ว เป็นอันพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณนั้น เว้นไว้แต่กรณีจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือเป็นข้าราชการพลเรือนในพระองค์ คณะรัฐมนตรีจะอนุมัติให้ต่ออายุราชการได้คราวละ 1 ปี จนถึงอายุ 65 ปีบริบูรณ์” (สาธิต จินดากุล, 2559)

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ข้าราชการทุกชั้นยศที่สังกัดกรมแพทยทหารเรือ โดยศึกษาเฉพาะข้าราชการ กรมแพทยทหารเรือที่มีอายุตั้งแต่ 40-60 ปี จำนวน 1,780 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการทุกชั้นยศที่สังกัดกรมแพทยทหารเรือ โดยศึกษาเฉพาะข้าราชการ กรมแพทยทหารเรือที่มีอายุตั้งแต่ 40-60 ปี โดยแบ่งเป็น 1) ข้าราชการกรมแพทยทหารเรือที่มีชั้นยศสัญญาบัตร และ 2) ข้าราชการกรมแพทยทหารเรือที่มีชั้นยศประทวน รวมจำนวน 327 คนและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง คือ ข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ จำนวน 10 คน โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งแบ่งเป็น

ผู้บริหารหน่วย จำนวน 3 คน และผู้ที่ปฏิบัติงานในระดับหัวหน้าหน่วยงาน จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นมาจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการ และแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างไม่ชี้นำ (non - directive) เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการทางสถิติที่ใช้สำหรับงานวิจัยนี้ คือ ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ด้วยสถิติ t-test สำหรับประชากร 2 กลุ่มและสถิติ one way ANOVA สำหรับประชากร 3 กลุ่มขึ้นไป โดยกำหนดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี (Fisher Least-Significant Difference : LSD) และนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลสำคัญ เน้นการบรรยายเป็นหลัก และการสังเกตโดยตรง (Direct Observation) โดยเก็บข้อมูลจากบุคคลที่ผู้วิจัยได้เลือกสรรมาอย่างดีแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 56.60 อายุ 40 - 45 ปี จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.90 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 72.80 และส่วนใหญ่มิระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 70.60 ชั้นยศนาวาตรี - นาวาเอก มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.40 ระยะเวลารับราชการ 21 - 25 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.30 รายได้ 30,001 - 40,000 บาทต่อเดือน มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.00 ส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 74.00 อาศัยอยู่ในบ้านพักสวัสดิการ มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.00 และมีผู้อยู่ในอุปการะที่ต้องดูแล 1 - 2 คน มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.90
ตอนที่ 2 การศึกษาเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ

ตารางที่ 1

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ จำแนกรายด้าน

การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
ด้านสุขภาพร่างกาย	4.04	.54	มาก	1
ด้านจิตใจ	3.75	.63	มาก	3
ด้านทรัพย์สินเงินทอง	3.94	.70	มาก	2
ด้านที่อยู่อาศัย	3.65	.70	มาก	4
ด้านกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในสังคม	3.40	.74	ปานกลาง	5
รวม	3.76	.55	มาก	

จากตารางที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.76 S.D. = .55) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านสุขภาพร่างกาย ($\bar{X}$ =4.04 S.D.= .54) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านทรัพย์สินเงินทอง ($\bar{X}$ = 3.94 S.D.= .70) และด้านกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในสังคม ($\bar{X}$ = 3.40 S.D. =.74) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ T-test สำหรับคุณลักษณะของประชากรที่แบ่งได้ 2 กลุ่ม และสถิติ F-test สำหรับคุณลักษณะของประชากรที่แบ่งได้ 3 กลุ่มขึ้นไปที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ว่า อายุ ระดับการศึกษา ชั้นยศ ระยะเวลารับราชการ รายได้ต่อเดือน และอยู่อาศัยแตกต่างกันจะมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพศ สถานภาพ ภาระหนี้ และมีผู้อยู่ในอุปการะดูแล ที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบสอบถาม

ข้อเสนอแนะและเพิ่มเติมจากแบบสอบถาม พบว่า ควรมีโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการออม การเตรียมตัวในด้านต่างๆก่อนการเกษียณ ควรมีการฝึกอาชีพเสริมก่อนการเกษียณ ควรมีโครงการออมเงินเพื่อการเกษียณโดยเฉพาะ และควรมีโครงการออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะ

ตอนที่ 5 แนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ

ผู้ปฏิบัติงานในระดับหัวหน้าหน่วยที่ยากฝากให้ กองทัพบก กรมแพทยทหารเรือ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยผลักดัน หรือส่งเสริมในการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการ ดังนี้ กองทัพบกควรจัดให้ความรู้ในแต่ละด้านกับข้าราชการตั้งแต่เข้ารับราชการใหม่ๆและให้ความรู้เรื่องการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุในทุก ๆ 5 ปี การให้ความรู้เรื่องอาชีพเสริม ที่สามารถเรียนรู้ได้ก่อนเกษียณ ควรจัดหาวิทยากรผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ หรือผู้ที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตมาพูดคุยหรือการสอนเกษตรแนวใหม่ เป็นต้น การส่งเสริมเรื่องการออม ยากให้มันักการเงินการธนาคารมาให้ความรู้ในเรื่องการเงิน ควรมีเจ้าหน้าที่ด้านสวัสดิการต่างๆมาให้ความรู้ หรือแนะนำจะทำให้รู้ช่องทางการเก็บเงิน และวิธีการแบ่งเก็บเงินที่ถูกต้อง เพื่อเป็นความรู้และเป็นประโยชน์กับผู้เตรียมตัวเพื่อเกษียณ

สรุปผล

จากผลการศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง อายุ 40-45 มีสถานภาพสมรส และมีระดับการศึกษาปริญญาตรี ขึ้นยศนาวาตรี-นาวาเอก ระยะเวลารับราชการ 21-25 ปี รายได้ 30,001-40,000 บาทต่อเดือน มีภาระหนี้สิน อาศัยอยู่ในบ้านพักสวัสดิการ และมีผู้อยู่ในอุปการะที่ต้องดูแล 1-2 คน ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์

ที่ 1 พบว่า การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านสุขภาพร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านทรัพย์สินเงินทอง และด้านกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในสังคม ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณลักษณะของประชากรที่แบ่งได้ 3 กลุ่มขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ว่า อายุ ระดับการศึกษา ชั้นยศ ระยะเวลารับราชการ รายได้ต่อเดือน และอยู่อาศัย แตกต่างกันจะมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณที่ต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐาน และเพศ สถานภาพ ภาระหนี้ และมีผู้อยู่ในอุปการะดูแล ที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน ผลการศึกษาพบว่า ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ และจากการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด ทั้ง 5 ด้าน สรุปได้ดังนี้ ด้านสุขภาพร่างกาย ควรมีการตรวจเช็คร่างกายให้ละเอียดมากขึ้นถ้าพบสิ่งผิดปกติให้รีบรักษา การจิตใจ ควรรู้จักทำใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ ด้านทรัพย์สินเงินทอง ออมเงินเร็วมากเท่าไรจะทำให้มีเงินเก็บมากขึ้น ด้านที่อยู่อาศัย ควรจะซื้อบ้านเป็นของตนเอง ด้านการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสู่สังคม การวางแผนในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาเรื่อง แนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ สามารถอภิปรายผล พบว่า ระดับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือมีการเตรียมความพร้อม ด้านสุขภาพร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านทรัพย์สินเงินทอง และด้านกิจกรรมและการมีส่วนร่วมในสังคม มีระดับต่ำที่สุด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยดา วงศ์วิวัฒน์และคณะ (2552) พบว่าระดับการเตรียมความพร้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับการเตรียมความพร้อม ด้านสุขภาพร่างกายอยู่ในระดับ มากสุด รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจ และด้านกิจกรรมการใช้เวลาว่างระดับมาก ตามลำดับ

2. เพื่อเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ชั้นยศ ระยะเวลารับราชการ รายได้ต่อเดือน และอยู่อาศัย แตกต่างกันจะมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณที่ต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าเป็นตัวกำหนดความต้องการ สอดคล้องกับการศึกษาของ ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์ และคณะ (2555) พบว่า ช่วงอายุใกล้เกษียณมีคะแนนเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุอยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนษพร นาคสีเหลือง (2558) พบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อรูปแบบการออมมีอัตราผลตอบแทนมีผลต่อรูปแบบการออมประเภทเงินฝากและการออมรูปแบบอื่น ทศนคติการออมมีผลต่อการออมประเภทเงินฝาก และ เพศ สถานภาพ ภาระหนี้ และมีผู้อยู่ในอุปการะดูแล ที่แตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าไม่ได้เป็นตัวกำหนดความต้องการ สอดคล้องกับการศึกษาของ ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์ และคณะ (2555) พบว่าเพศที่ต่างกัน ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงผกา ชื่นแสงเนตร (2538) พบว่าหน้าที่ของครอบครัว เป็นงานที่ครอบครัวพึงปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกในครอบครัว

3. ผลการศึกษาเรื่อง แนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการกรมแพทยทหารเรือ สามารถอภิปรายผลสรุปได้ว่า ตรวจสุขภาพประจำปีอย่างน้อยปีละครั้ง ควรมีการตรวจเช็คร่างกายให้ละเอียดมากขึ้นถ้าพบสิ่งผิดปกติให้รีบรักษา เลือกรับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์มีคุณค่าทางโภชนาการให้ครบ 5 หมู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพาพร ทองสว่าง (2541) ควรตระหนักถึงผลกระทบในการดำเนินชีวิตที่จะส่งผลถึงช่วงวัยเกษียณก่อนอย่างเข้าสู่วัยเกษียณอายุ ควรจะได้มีการเตรียมตัวด้านสุขภาพร่างกายให้พร้อมเพื่อรับกับวัยสูงอายุ ด้านจิตใจ ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ ควบคุมอารมณ์ให้มั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธิดาทองวิเชียร (2550) พบว่า การเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับ

ความเปลี่ยนแปลงภายหลังอายุ 60 ปี คือต้องยอมรับความเป็นจริง มองโลกในแง่ดี ใช้หลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ทำจิตใจให้สบายไม่เครียดจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความสุขและลดการพึ่งพาผู้อื่น ด้านทรัพย์สินเงินทอง การเก็บออมเงินควรเริ่มต้นตั้งแต่เมื่ออายุน้อย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีองค์ประกอบของความพร้อมของ กุลธรา พิมใจใส (2557) พบว่า การหาที่พักที่มีความปลอดภัยเหมาะสมกับการพักอาศัยสภาพแวดล้อมของชุมชนที่จะพักอาศัยหลังเกษียณอายุว่ามีความสะดวกสบายในการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมในสังคม คือ การวางแผนเดินทางท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ศึกษาวิธีการปลูกผักเลี้ยงสัตว์

แนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการที่อยากให้กองทัพเรือสนับสนุนและผลักดัน พบว่า ควรมีการจัดทำบ้านโครงการราคาดูกให้กับข้าราชการโดยสามารถผ่อนชำระได้ในระหว่างรับราชการในราคาที่เหมาะสม และส่งเสริมให้มีบ้านเป็นของตนเองก่อนเกษียณอายุราชการ ซึ่งสอดคล้องกับพลอยพัชร กิจเจริญเกษม (2558) ทำการศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณ ของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด พบว่า ควรมีการจัดหน่วยงานให้บริการคำแนะนำช่วยเหลือ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณ และรณรงค์ให้จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย อาทิ ชมรมรักสุขภาพ ส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาในกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการไปแล้วเพิ่มเติมว่ามีความสุขหรือมีความสุขหลังเกษียณอายุราชการแต่ละด้านอย่างไร เพื่อให้ทราบผลและพัฒนา รูปแบบการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นไป

2. ควรมีการศึกษาศึกษาการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุราชการในหน่วยระดับสูงขึ้น เช่น ระดับกองทัพเรือ หรือ กองทัพไทย เพื่อให้มีประโยชน์ในภาพรวมของข้าราชการทหาร ในการออกนโยบาย ส่งเสริม สนับสนุน ปรับปรุงพัฒนาการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณสำหรับข้าราชการทหารให้มีคุณภาพ และมีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

- กุลวรา พิมพ์ใจใส. (2557). การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุตามหลักภาวนา 4 ของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คุณุตม์ ปิ่นทองคำ. (2559). การเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในการดำเนินชีวิตหลังวัยเกษียณอายุราชการของข้าราชการทหารเรือสังกัดกองเรือยามฝั่ง กองเรือยุทธการ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทยณัฐ ชวนไชยสิทธิ์ สุพรรณิ รัตนานนท์ และเมธี จันทชาติ. (2555). รูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุงาน กรณีศึกษา ครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดนนทบุรี. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิง นวัตกรรม, 4(1), 82-101.
- ทักษอร ศรีภา. (2541). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการตำรวจภูธร ภาค 1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทิพาพร ทองสว่าง. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุของผู้ใหญ่วัยกลางคน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธิดา ทองวิเชียร. (2550). ความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เนษพร นาคสีเหลือง. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการออมเพื่อเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปรีชา อุปโยคิน. (2541). ไม่ใกล้ฝั่ง สถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุ โครงการศึกษาวิจัยครอบครัวเรื่องผู้สูงอายุในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิยดา วงศ์วิวัฒน์ และชาญเดช เจริญวิริยะกุล. (2552). การเตรียมความพร้อมการเกษียณอายุของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. วารสารสมาคมนักวิจัย, 24(3), 348-361.
- พลอยพัชร กิจเจริญเกษม. (2558). การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พวงผกา ชื่นแสงเนตร. (2538). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว พฤติกรรมการดูแลตนเองและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เขตพื้นที่พัฒนา อุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สาธิต จินดากุล. (2559). การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุของพนักงานรัฐวิสาหกิจการประปาส่วนภูมิภาคเขต 1. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Atchley, W. R. (1994). Molecular evolution of the MyoD family of transcription factors. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 91(24), 11522-11526.
- Barrow, R., & Milburn, G. (1990). *A critical dictionary of educational concepts: An appraisal of selected ideas and issues in educational theory and practice*. Harvester Wheatsheaf.
- Pender, N. J., Murdaugh, C. L., & Parsons, M. A. (1996). *Health promotion in nursing practice* Stamford. Appleton & Lange.